

Yorumlar

EMO İSTANBUL ŞUBESİ İKİ PANEL DÜZENLEDİ

Üyelerimizin uzmanlık alanlarına giren sorunları ülke çıkarları açısından incelemek ve belli bir bilgi birikimi sağlamak amacıyla, EMD İstanbul Şubesi tarafından iki panel düzenlendi. 6 Aralık'da yapılacak ilk panelin konusu "Türkiye'de Elektronik Sanayii". Panelde, genel olarak elektronik sanayiinin dökmü, niteliği, gücü ve sorunları ele alınacak. "Genel olarak haberleşmenin önemini ve özel olarak da İstanbul'daki haberleşme sorunlarını ve çözüm önerilerini" ele alacak olan ikinci panel ise 20 Aralık'da yapılacaktır.

1975 TÜRKİYE ELEKTRİK VE ELEKTRONİK SANAYİİ SERGİSİ

Odamız tarafından düzenlenen "1975 Türkiye Elektrik ve Elektronik Sanayii Sergisi" 24 Aralık-2 Ocak tarihleri arasında DSİ Genel Müdürlüğü salonlarında izlenebilecek. Sergide çeşitli kuruluşların elektrik ve elektronik sanayiine ilişkin çalışmaları ve ürünleri yer alacak. Sergiye katılmak isteyen firmaların, katılma koşullarını Odamız merkezinden öğrenmeleri gerekiyor.

ELEKTRİK MÜHENDİSLERİ GECE Sİ 26 ARALIK'TA

EMO VII. Teknik Kongresinin çalışmalarını tamamlayacağı 26 Aralıkta, Odamızca üyelerimiz için bir gece düzenlendi. Kent Oteli salonunda yapılacak olan yemekli ve programlı gecenin davetiyeleri Odamız merkezinden sağlanabiliyor.

TÜRKİYE, İHRACATINA GÖRE EN ÇOK YABANCI SERMAYE KABUL EDEN ÜLKE

Sanayi Odaları Birliği'nce hazırlanan bir raporda, Türkiye'nin yıllık yabancı sermaye girişleri ile ihracattan elde ettiği döviz girişlerinin oranı gösterilmekte ve bu oranların diğer ülke ve ülke gruplarındaki istatistiklerle karşılaştırması yapılmaktadır. Buna göre, Türkiye'nin yıllık yabancı sermaye girişleri ile ihracatı arasındaki oran bakımından en çok yabancı sermaye kabul ettiği yıl, 1970 olmuştur. Bu yılda, yabancı sermaye girişlerinin ihracata oranı % 9,9'u bulmuştur. Aynı yıl İspanya'daki oran % 9,48'dir. Böylece 1970'te Türkiye, çeşitli ülkeler içinde en çok yabancı sermaye alan faşist İspanya'yı da geçmiştir.

1970'ten sonra sözkonusu oranın gelişmesi dalgalanma göstermiştir. 1972 ve 1974 yıllarında bu orana göre tanımlanmış yabancı sermaye girişleri düşüktür. Ancak 1975'te durum değişmektedir. Sanayi Odaları Birliği'nin tahminlerine göre bu yılda yabancı sermaye girişlerinin ihracata oranı % 8,90 olacaktır. Son beş yılın ortalaması ise % 6,70'tir.

Yabancı sermaye giriş oranı diğer ülkelerle karşılaştırıldığında ise, Türkiye'nin İtalya, Belçika ve Ortak Pazar ülkelerinden hayli ileride olduğu ve İspanya ile yarıştığı görülmektedir.

YABANCI SERMAYENİN YILLIK İHRACAT İÇİNDEKİ PAYI

OLKELER	YILLAR	% OLARAK PAY
İTALYA	1970	4,62
AET ORT.	1970	2,70
OECD ORT.	1970	2,66
BELÇİKA	1970	2,72
İSPANYA	1970	9,48
TÜRKİYE	1970	9,90
TÜRKİYE	1971	6,60
TÜRKİYE	1972	4,90
TÜRKİYE	1973	6,00
TÜRKİYE.	1974	5,70
TÜRKİYE	1975(tahrin)	8,90
TÜRKİYE (Son bes yıl)		6,70

VII. TEKNİK KONGREMİZ 24-26 ARALIK'TA YAPILIYOR

Odamızca düzenlenen "Elektrik Enerjisi" adlı VII. Teknik Kongre, 24-25-26 Aralık 1975 günleri yapılacak. EMO Teknik Kongre Komitesinden öğrendiğimize göre DSİ Genel Müdürlüğü salonunda yapılacak olan Kongreye 30 dolayında bildiri sunulacak. Kongre ilgililere ve tüm üyelerimize açık.

türkiyede telefon sorunu

nafiz çubukçu

Türkiye'de 1974 yılı sonu itibariyle yaklaşık olarak 460 bin adet otomatik, 10 bin adet yarı otomatik (CB) ve 130 bin adet yerel bataryalı (LB) olmak üzere 600 bin adet telefon aboneliği vardır. Aynı tarihe kadar PTT'ye telefon almak için başvurulan, fakat telefon alamamış olan istekli sayısı 675 bin dolayındadır.

Telefon isteklilerine PTT'nin sunabildiği abonelik olanağı

ise yılda 80 bini otomatik, 20 bini yerel bataryalı olmak üzere 100 bin dolayındadır. Bugünkü tarifeyle, 1975 yılında, yıl başındaki (abone + istekli) sayısının % 30'u dolayında, yani 380 bin yeni başvurunun olacağı hesap edilmiştir. 1975 için de 100 bin istek karşılanabileceğine göre, yıl sonunda 955 bin istekli, telefon bekler duruma gelecektir. Tarife sabit kaldığı takdirde, gelişmenin bugünkü şartlarla devam edeceği hesap edilmektedir. Buna göre, 1976 yılında telefon için başvuracak istekli sayısının yıl başındaki abone ile istekli toplamının % 35'i kadar, yani 500 bin civarında olacağı tahmin edilmektedir.

İstekli sayısının, 1971'de uygulanmaya başlayan tarifeyle, 1971 için % 8, 1974 için % 26 artmış olduğu gözönüne alınırsa yukarıdaki hesabın doğruya ne kadar yakın olduğu görülür.

Başvuranlar, bu şekilde gelişen gereksinimin karşılanmasını istemektedirler. Gerekli yatırım ve işletme giderleri ile ilgilenmemektedirler. Oysa, bir telefon abonesinin PTT'ye maliyeti 1971 fiyatlarıyla 18 bin TL. dolayında olmaktadır.

Bir aboneden, yılda yaklaşık olarak (tesis paraları dahil) 2.700 TL. gelir sağlanmaktadır. Buna karşılık 2.200 TL. bakım ve işletme gideri olarak harcanmaktadır. Demek ki, PTT'nin eline, abone başına, yılda ortalama 500 TL. brüt gelir geçmektedir. Çeşitli vergiler de düşülürse, abone başına PTT geliri 250 TL. dolayında olmaktadır. Para değerinde hiç bir düşüş olmadığı ve yatırım tutarından hiç bir faiz beklenmediği halde dahi, bir telefon kendisini ancak 72 yılda amorti edebilir. Oysa tesisin ortalama ömrü 20 yıl dolayındadır. Para değeri düşüşü, faiz oranı ve tesisin ömrü göz önüne alınırsa telefon hizmetinin ne kadar zarara sebep olduğu açıkça görülür. Nitekim, PTT'nin 1975 yılı finansman açığı 2 milyar 250 milyon TL. dolayındadır. Bu finansman açığı,

ilerki yıllarda da artarak devam edecektir.

Bir abone maliyetinin, 1975 için 20 bin TL.sına çıkması olağandır. Abone başına bu yatırım yapılacağına göre, yılda 100 bin abone için 2 milyar TL., 200 bin abone için 4 milyar TL. gerekmektedir. 1974 sonunda bekleyen 675 bin istekli için 12 milyar 125 milyon liraya gerek vardır. 1975'te yeni çıkacak olan 380 bin istekli için de 7 milyar 600 milyon TL. gereklidir. Bu hesaplar göstermektedir ki, bugünkü şartlarla değil telefon problemini çözmek, bugünkü düzeyde bile tutmak olanağı yoktur.

Öte yanaan, çeşitli nedenlerle PTT telefondan kâr sağlıyor gözükmemektedir. Paranın faiz haddi uygulanarak "şimdiki zamana indirgenmesini" ve para değerindeki düşmeyi gözönüne almayan bugünkü bilanço sistemi, yöneticileri yanıltmaktan başka bir işe yar anlamaktadır. Türk maliyesi, en kısa zamanda bu bilanço sistemine son vermelidir.

Telefon ve öbür PTT hizmetleri için 1973-1977 yıllarını kapsayan Üçüncü Beş Yıllık Planda 1971 fiyatları ile 5 milyar 500 milyon yatırım yapılması hedef alınmıştır. Bu, güncel fiyatlarla 8 milyar civarında bir yatırım demektir ki, ancak 400 bin civarında yeni abone sağlayacaktır. Oysa, bu dönemde en az 1 400 000 istekli çıkacaktır. Bunun tamamını karşılayabilmek için 20 milyar lira ek yatırım gerekecektir.

Sorunu, böyle bir çıkmaz içine sürükleyen nedenlerin temelinde, telefon hizmetlerine gerçek boyutları ile bakamayan, bilançolardaki aldatıcı rakamların gerisini göremeyen, yabancı ulusların kendi çıkarları için öne sürdüğü hususları gereği gibi değerlendiremeyen, zamanını tercihli telefon dağıtımını veya göstermelik hizmetlerle geçiren siyasal yöneticilerin tutumları yatmaktadır. Hatta, bu yöneticilerden bazıları, aşırı özel sektör hayranlığı ile az çok kâr getiren büyük şehir tesis ve işletmelerini, yerli ve yabancı özel firmalara devretme gayre-

ti içine girmişlerdir. Pek tabii olarak, böyle yöneticilerin bir çözüme ulaşması beklenemez.

Telefon sorununu çözebilme için, bu soruna bakış açımızı yeniden saptamak zorundayız. Telefon aboneliğinin ereği bazı zaman ekonomik (özellikle işyerlerinde), bazı zaman sosyal (konutlarda), bazı zaman savunma hizmetleri ve bazı zaman da bunların çeşitli şekillerde karmasıdır. Durum böyle olduğuna göre, kurulacak telefonlar için, gereksinme nedeğine göre bir ağırlık verilmedir.

Sosyal gayesi ağır basan ev telefonlarının kullanıcıları genel olarak, orta ve zengin toplum kesimidir. Bu kesimin kullandığı telefon hizmetlerinin hazine desteği ile beslenmesi, alt gelir tabakalarının üst gelir tabakalarına yardım etmesi anlamına gelmektedir. Bunun da, ek bir sosyal dengesizlik kaynağı, olduğu açıktır.

Telefon isteklerinin karşılanmasında uygulanan kurallar da bugün tam bir adaletsizlik haline dönüşmüştür. Yasalarımıza göre, telefon tesis ve dağıtım işleri PTT Genel Müdürlüğü tekeline ve dolayısıyla sorumluluğuna verilmiştir.

PTT Genel Müdürlüğünün işlemlerini denetlemek ve gözetlemek görevi de Ulaştırma Bakanlığına aittir. Yasalarımıza, genel hukuk kurallarına ve gereksinmelerin önemine göre telefon dağıtım esasları PTT'ce tespit edilmiş; kimlerin tercihten hangi sıra ile yararlanacağı saptanmıştır. Ayrıca da, Ulaştırma Bakanı'na, PTT Yönetim Kurulu kararı ile sınırsız telefon tahsis ve dağıtım yetkisi verilmiştir. Hiç bir hukuk kuralına göre, bir Bakan'a, onun denetim ve gözetimi altında bulunan bir kuruluşun yetki veya görev vermesi söz konusu olamaz. Kaldı ki, bu yolla yetki alan bir Bakan'ın, PTT üzerinde etkili bir denetim ve gözetimi de olanak dışıdır.

Telefon probleminin bu yönetsel ve oldukça basit yönü üzerinde duran yöneticiler, asıl

çözümü düşünecek zaman bile bulamamaktadırlar. Oysa, telefon, probleminin normal düzeye getirilebilmesi için şu ana ilkeler üzerinde durulmalıdır:

- 1) Telefon şebekemiz, çağın telefon şebekesine Kalite olarak uygun duruma getirilmelidir.
- 2) Telefonda hazine desteği kaldırılmalı veya uygun bir duruma düşürülmelidir. Kuruluş, kaynak yaratır duruma getirilmelidir.
- 3) İşletmenin kaliteli ve ucuz olabilmesi için, gerekli işletme tedbirleri alınmalıdır.
- 4) Telefon dağıtımını belirli kurallara bağlanmalı, kayırmalara olanak bırakılmamalıdır.
- 5) PTT'nin kamu yönetimi içindeki yeri yeniden saptanmalıdır. PTT, gördüğü hizmet gereği İktisadi Devlet Teşekkülü olmaktan çıkarılarak Katma Bütçeli bir kuruluş haline dönüştürülmelidir.
- 6) Telefon işletmesine ait, 1930'lerden kalma İstanbul ve İzmir Telefon İşletme Şirketleri statülerini esas alan yasalar günün teknik, ekonomik ve sosyal gereklerine uygun tek bir yasa halinde yeniden düzenlenmelidir.
- 7) Telefon hizmetleri için, uzun dönemde, otdefinansman esas alınarak, yeterli yatırım olanağı sağlanmalıdır.
- 8) PTT'nin şehirlerarası tesislerinin, sivil ve askeri, milli ihtiyaca dönük, NATO'dan daha bağımsız bir şekilde kurulması sağlanmalıdır.
- 9) Statü değiştirilinceye kadar, PTT Yönetim Kurulu bazı siyasi parti veya öbür güçlerin etki alanından çıkarılarak, PTT hizmetlerine göre oluşturulmalıdır.
- 10) PTT iç yapısında, günün koşullarına uygun yeni bir düzenleme, zaman geçirilmeksizin yapılmalıdır.
- 11) Çeşitli yabancı firmaların telefon şebekemiz, bilhassa İstanbul, Ankara ve İzmir üzerinde oynamak istedikleri oyunlara fırsat verilmelidir.

(Cumhuriyet; 4 Kasım 1975)

MADEN MÜHENDİSLERİ ODASI: "BOR TESİSİ YAPIMI TEKELCİ ŞİRKETİN ETKİSİYLE GECİKTİRİLDİ"

Maden Mühendisleri Odası Başkanı Murat Turan, dün düzenlediği basın toplantısında Eskişehir'in Seyitgazi ilçesine bağlı Kırka bucağında kurulacak "Kırka Bor Türevleri Tesisi'nin, politik bir kararla Bandırma'ya aktarılmasını eleştirmiş, "Bu politik karar, AP içindeki hiziplerin bir sonucu olarak alınmaktadır. Sırrı ve Sıtkı Yırcalı'lar, tesisin Bandırma'da kurulmasını isterlerken, Seyfi Öztürk Kırka'da kalmasını istemektedir" demiş, şöyle devam etmiştir:

"AP Başkanı Süleyman Demirel'in geciktirilen yatırımın Kırka'dan Bandırma'ya aktarılması söz konusu değilken Bandırma'da temel atması belirttiğimiz politik yönü kanıtlayıcı bir olaydır.

Ülkemizdeki her yatırımda var olan uluslararası tekelci sermayenin denetimi ve yönlendiriciliği, Kırka bor tuzu türevleri tesisinde de somutlaşmıştır. Elde edilecek üç bor tuzu ürününün yurt içinde tüketim alanı bulunmamaktadır. Bunların yanında egemen güçlerin çıkarları için girdikleri politik oyunlar, iş ariyan halkımızın oylarını çalmanın yanında tesisin geciktirilmesinde yarar gören çokuluslu tekelere hizmet etmekten başka birşey değildir."

Maden Mühendisleri Odası Başkanı Murat Turan, Planlamanın değişik görüş bildirmesine karşın tesisin Bandırma'ya nakledildiğini belirtmiş, Etibank'ın kuracağı bu tesisin pazarlamasının yabancı şirketçe yapılacağını kaydederek, şunları söylemiştir:

"Kanımızca durum anlaşılır bir çizgiye gelmiştir artık. Borax S.A. gibi bir çokuluslu tekelin alt kuruluşu ile içice geçmiş olan Etibank'ın bu alanda bağımsız bir davranış içinde bulunabilmesi zordur ve zaten olamaz da. Bu nedendir ki, tesisin gecikmesi gündeme gelmiştir. Kendi politikası doğ-

rultusunda hareket eden bu çokuluslu tekel dünya pazarının çizdiği eğriye göre Türkiye'deki tesisin başlatılması, geciktirilmesi biçimlerinde etkilemelerde bulunabilmektedir, öyle görünüyor ki, tesisin bu aşamada geciktirilmesinde çok büyük çıkarlar vardır."

II İŞÇİNİN ÖLDÜĞÜ GRIZU PATLAMASININ SORUMLUSU İKTİDARDIR

İşçilerin can güvenliğinden ne denli yoksun olarak çalıştıkları, geçen ay Karadon maden ocağında meydana gelen grizu patlamasında 11 işçinin ölümü, 6 sının yaralanması ile bir kez daha gözler önüne serildi. Maden Mühendisleri Odası Başkanı Murat Turan ve Yeraltı Maden-tş Sendikası Başkanı Çetin Uygur basına yaptıkları açıklamalarda, olayın bir iş kazası olarak nitelendirilemeyeceğini, yeterli yatırımların yapılmamış olmasını ve yeterince mühendis çalıştırılmamasını olayın asıl nedenleri olarak gördüklerini söylediler.

Daha önce yaptıkları uyarılarda Zonguldak'taki iş kazalarının nedenlerini ayrıntılı bir biçimde ortaya koymuş olmalarına karşın, işverenin bu uyarılara kulak asmayarak aynı tavrı sürdürdüğünü belirten Turan, açıklamasında özetle şu görüşlere yer verdi:

"Odamlızın (MMO) daha önce basına yaptığı açıklamada dile getirdiği gerçeklerin E.K.1 aleyhine kamu davası açılmasını gerektiren ihbar olarak ka-

bul edilmesi gerekirken, bugüne dek böyle bir işleme girilmemiştir. Bunun üzerine Odamız işyerlerinde işgüvenliğinin tehlikeye düştüğü gerekçesiyle 12 Eylül 1975 tarihinde Zonguldak mahkemelerinde E.K.1 aleyhine dava açıp, E.K.1'nde çalışan maden mühendislerinin işgüvenliği açısından yeterli sayıda olup olmadığının saptanmasını istemiştir.

öte yandan Zonguldak Maden tşçileri Sendikası, işverenle iyi ilişkilerini ölen işçilerin kanı pahasına sürdürmekte devam etmektedir. Dünyanın hiçbir yerinde işçi haklarını savunmaktan bu denli uzak bir sendika daha bulmak mümkün değildir, tşçilerin doğal olan ekonomik ve demokratik haklarını korumaktan aciz olan bir sendikadan iş yerlerindeki güvenliği desteklemesi beklenemez.

Kısaca belirtmek gerekirse, yeterli yatırımın yapılmadığı, yeterince maden mühendisinin çalıştırılmadığı ve bunların doğal sonucu olarak gündeme gelen üretim zorlaması gibi nedenlerden ötürü, bu kazaları birer cinayet olarak kabul etmek gerekir. Bu cinayetlerin tek sorumlusu ise MC İktidarı ve TKİ yöneticileridir."

Yeraltı Maden-İş Sendikası Genel Başkanı Çetin Uygur ise olayı sermayenin, işverenin ve Türk-İş'in ortaklaşa işledikleri bir cinayet olarak nitelediği açıklamasında şöyle demiştir:

"Bu, işçi sınıfı ve halk düşmanlarının maden işçisi ile kömürü yani insanla malı bir sayan vahim bir zihniyettir.

Buna bir de, milliyetçi cephe iktidarının, Zonguldak havzasındaki mühendisleri tırpanlaması eklenmiştir. Zonguldak kömür ocaklarında asgari 200 maden mühendisinin fiili olarak görev yapması gerekirken, bu sayı 50-60 civarında tutulmaktadır.

Bu en yüksek sömürü yerli-yabancı patronlar arasında paylaşılmakta ve Türk-İş'de bunlara uşaklık etmektedir. Devam etmekte olan işçi katliamından yerli-yabancı patronlar, Türk-İş ve bunların iktidarı olan MC ortaklaşa sorumludur."

EREĞLİ KÖMÜRLERİ İŞLETMESİNDE 10 YILDA 93 BİN İS KAZASI OLDU

Ereğli Kömürleri İşletmesi'nde 1964-1974 yılları arasında meydana gelen 93 bin iş kazasında 92 bin 975 işçi yaralandı, 782 işçi öldü. Özellikle ölümlü iş kazalarının 1974'e kadar yılda altmışın altına düşmediği yapılan istatistiklerden anlaşılmaktadır. EKİ maden ocaklarında iş kazaları halen ciddiyetini korumaktadır. Nitekim 1975 yılında Ekim ayına kadar 45 maden işçisi hayatını kaybetti. Her 7 saatte bir işçinin iş kazası sonucu öldüğü ülkemizde, her gün 494 iş kazası olmakta. Türkiye ortalamalarında her 1000 işçiden 109'u iş kazası geçirirken, bu oran EKİ'de 211'e yükselmekte. 60 binin üzerinde işçinin çalıştığı Ereğli maden ocaklarında iş kazalarına neden olarak işverenin gerekli emniyet tedbirlerini almaması gösterilmekte.

Konu ile ilgili olarak maden işçileri şunları söylüyorlar: "Ereğli Kömür İşletmelerinde iş güvenliği yüzde yüze yakın ölçüde sağlandığı zaman, üretim belli oranda düşmektedir. Bu, kâim düşmesi demektir. Bu, üretimden prim alan işletme bürokratlarının primlerinin düşmesi demektir. Düşmesin kâr, azalması prim diye bizi savaşa yollar gibi çalışmaya zorluyorlar. Çıkardığımız her kilo kömürde yarım gram kan vardır. Kömür ocakları kan içen ejderhalara döndü."

EKİ'ye ait maden ocaklarında meydana gelen iş kazalarında ölen ve yaralanan işçilerin yıllara göre dağılımı şöyle:

YILLAR	ÖLÜ	YARALI
1964	66	8.378
1965	75	8.768
1966	64	9.593
1967	65	9.135
1968	64	8.883
1969	69	8.895
1970	87	7.642
1971	67	8.233
1972	90	8.321
1973	70	7.264
1974	65	7.823
TOPLAM	782	92.975

DEVALÜASYON

DEVALÜASYONUN TANIMI

Bir ülkenin parasının başka ülkelerin paralarına göre değerinin düşürülmesine devalüasyon denir. Dış ticarete yani bu ülkenin dış ülkelerle olan ilişkilerinde, ödemeler dengesinde meydana gelen problemleri çözümlene yöntemlerinden birisi de devalüasyondur. Herhangi bir ülkenin dış ülkelerle olan ekonomik ilişkilerinde, o ülkenin dış ülkelere sattığı/verdiği her türlü değer (mal, hizmet, borç vs.) ile dış ülkelere aldığı değerler arasındaki dengeye "ödemeler dengesi" denir. Buna göre eğer o ülkenin sattığı/verdiği mal, hizmet, borç vs. gibi değerler aldıklarından az olursa "ödemeler dengesi açığı" vardır denir. İşte devalüasyon bu açığı kapatmak için yapılır.

Devalüasyonla yapılmak istenen, **ihraç** inallarının fiyatlarını diğer ülkeler için ucuza getirmek ve dolayısıyla ihracatı artırmak ve ithal mallarının fiyatlarını yükselterek iç piyasada ithal mallarına olan talebi azaltmaktır, örneğin 1 Doların 10 TL olduğunu varsayalım. Yapılan devalüasyon sonunda 1 Dolar karşılığı 20 TL olarak tespit edilmiş olsun. Bu durumda yabancı bir ülke devalüasyondan önce 1 Dolar karşılığı 10 TL'lik mal alırken şimdi 1 Dolar karşılığında 20 TL'lik mal alabilecektir. Yani ihraç ettiğimiz mallar yabancılarımıza göre yarı yarıya ucuzlanmış olacaktır. İthalatta ise tam tersi olacak ve ithal malları iki misli pahalıya alınacaktır.

Devalüasyonun uygulanmasına "dış ödemeler dengesi açığını

kapatmak" dışında başka nedenlerden dolayı da başvurulabilir, örneğin dünya pazarlarındaki payını artırmak ve rakiplerini geride bırakmak isteyen ülkeler de bu yolu deneyebilir. Ancak; bu durumda rakip ülkelerin de aynı şekilde devalüasyon yaparak, bütün girişimleri etkisiz hale getirebilme olanakları vardır.

AZGELİŞMİŞ ÜLKELER ve TÜRKİYE AÇISINDAN DEVALÜASYON

Daha önce açıklandığı gibi devalüasyon temelde ihracatı artıracak ve ithalatı kısaca düşünülmektedir. Ancak devalüasyonun ülke ekonomisinin tümünü kapsayan etkileri vardır.. Türkiye gibi az gelişmiş ya da geri bırakılmış ülkeler açısından devalüasyonun amaçlarının gerçekleşme şansının ve devalüasyonun etkilerinin anlaşılabilmesi için bu ülkelerin ekonomik yapıları hakkında kısa bir açıklama yapmakta faydalıdır.

Emperyalist-kapitalist sistem içinde yer alan Türkiye gibi az gelişmiş ülkeler emperyalist ülkelere bağımlı bir çarpık sanayileşme içerisindedirler. Sanayi, montaj, taşaron ve dayanıksız tüketim malları sanayii niteliğinde olup teknoloji, yatırım malları, temel girdiler vs. gibi yollardan uluslararası tekelci sermayeye bağımlı durumdadır, ihracat mallarının büyük kısmını tarımsal ürünler kapsamaktadır. Öte yandan az gelişmiş ülkeler ham madde, maden

ve tarım ürünleri vs. ihracatında alıcı durumunda olan tekeller bu malları değerlerinden düşük fiyatla almakta ve öte yandan ithal edilen inallar uluslararası tekeller tarafından değerlerinin çok üzerinde satılmaktadır.

Şimdi devalüasyonların amaçlarının Türkiye gibi az gelişmiş ülkeler açısından geçerliliğini inceleyelim. Önce ihracatı ele alalım. Emperyalist-kapitalist sistem içerisinde yer alan az gelişmiş ülkelerin ihracatlarının A/5'i, sayıları çoğunlukla 1 ile 4 arasında değişen tarımsal ürünlerden oluşmaktadır, örneğin Türkiye'nin ihracat yapısında % 74-86 oranında tarım ürünleri, % 5-7 oranında madencilik ve taş ocakları ürünleri ve % 14-20 oranında sanayi ürünleri yer almaktadır. 1971 yılı, ihracatına göre pamuk, yaprak tütün, kabuksuz fındık ve üzüm gibi dört tarımsal ürünün tarımsal ihracatın % 78,4'ünü, genel ihracatın ise %56,9'unu kapsadığı görülmektedir.

Devalüasyon neticesinde bu ürünlerin ihracatının artması, çeşitli kısıtlamalarla karşı karşıyadır. Herşeyden önce tarımsal ürünlerin stoklarının bulunması gerekir, yoksa kısa dönemde bu ürünlerin arzını artırmak mümkün değildir.

Öteyandan az gelişmiş ülkelerin ihraç ettiği tarımsal ürünlerin devalüasyon nedeniyle fiyatlarındaki düşmeler, dünya piyasalarında bu mallara olan talepte fazla bir değişiklik yapmayacaktır, örneğin 1969'da tarımsal ürünlerin toplam ihracat içindeki payı % 75,4 iken, Ağustos 1970 devalüasyonuna rağmen bu pay 1970'de X 75,2 ve 1971'de % 72,6 olmuştur. Bu durumda Türkiye gibi az gelişmiş ülkelerin ihraç inallarına talep zayıf kalmaktadır.

Öteyandan devalüasyonun ithalatı azaltacağı ve sanayileşmeyi olumlu yönde etkileyeceği görüşü de Türkiye gibi emperyalist-kapitalist sistem içerisinde ve sanayileşmenin dışa bağımlı bir şekilde geliştiği ülkeler için geçerli değildir. Örneğin Türkiye'de 1947'den itibaren devamlı olarak bugüne kadar dış ticaret-

te aleyhte bir açık mevcuttur. Sanayileri teknoloji, yatırım malları, temel girdiler vs. bakımından uluslararası tekelci sermayeye bağlı olan az gelişmiş ülkelerin ithalatı bunlar üzerine olmaktadır. Bu nedenle devalüasyon neticesinde ithal malları fiyatlarında ki artışlar nedeniyle bunlara olan talebin azalması beklenemez. Sadece lüks tüketim mallı ithalatı azalabilir. Devalüasyon sonucunda ithal edilen malların ülke içinde üretimi daha cazip, hale gelir. Ancak ülke içinde yeterli kadar sermaye birikiminin olmaması bu eğilimi engeller. Öteyandan az gelişmiş ülke sanayiinin emperyalizmin çıkarları doğrultusunda yönlendirilmiş olması başlıca engeldir. Uluslararası tekelci sermaye ve onunla bütünleşmiş yerli tekelci sermaye kârlarını azamileştirmek amacıyla geniş kitlelerin aleyhine hareket ederler.

Devalüasyon sonucunda ithalat daha pahalıya mal olur. Ülke içindeki sanayiciler girdilerdeki ve dolayısıyla maliyetlerdeki bu artışları mal fiyatlarına yansıtmakta gecikmez. Sanayi kesiminde üretilen malların fiyatlarının artışı karşısında tarım kesimi de fiyat artışlarına gitmek durumunda kalır. Oysa devalüasyondan yararlanabilmek için iç fiyatların artışını önlemek gerekmektedir. Ancak devalüasyon ithal fiyatlarında artışlara yol açarak başlı başına fiyatları yükseltici bir etkiye sahip olmaktadır, iç fiyatlardaki artışları önlemek için iç talep düzeyini kısarak kredileri azaltmak yani kârlarda bir düşme meydana getirmek gerekmektedir. Fakat yukarıda da değindiğimiz gibi iç fiyatlar yükselirken kârlar lehinde bir gelişme ortaya çıkmaktadır.

Görüldüğü gibi devalüasyonun ithalatı azaltıp ihracatı teşvik edeceği şeklindeki varsayım az gelişmiş ülkeler açısından geçerli olmamaktadır. Devalüasyon, ekonomik yapıları aynı olan, hemen hemen aynı malları üreten tüketen ülkeler arasındaki ticarete başarıya ulaşabilir. Örneğin ABD'nin yapacağı bir devalüasyon Federal Almanya'da üre-

tilen Volkswagen arabalarının fiyatlarını artırarak ithalatını azaltabilir. Veya böyle bir durum Japon malları için söz konusu olabilir. Böylece ithalatta meydana gelebilecek bir azalma o ülkenin benzer mallar üreticilerini koruyabilir. Ancak fakir ve zengin ülkeler dünya pazarı için aynı malları üretmemektedirler. Türkiye ve benzeri ülkelerin ekonomileri için yatırım ve ülkedeki çarpık sanayi için gerekli olan malların ithalatı gereklidir. Ve bunlar ülke içinden sağlanamamaktadır. Buna karşılık bu ülkelerin ihracat pazarları fiyatları düşünce, otomatik olarak genişleyememektedir. Bu ülkelerde devalüasyonun etkisi aslında dezavantajlı durumda olan ticaret hadlerini daha da kötü bir duruma sokmaktadır. (İthal edilen malların fiyatları ihraç edilen malların fiyatlarından daha fazla artacağı için dış ticaret açığını fazlaştırır.) Ve nihayet ithalat ekonomide çok önemli bir bölümü kapsadığından iç fiyatları artırmaktadır. Neticede devalüasyon genel olarak üç grubu kazançlı duruma sokmaktadır; ihracatçılar, ihraç mallarının yabancı alıcıları ve ekonomik bozulma nedeniyle ülke iş çevrelerine hakim olan yabancı ve yerli tekeller.

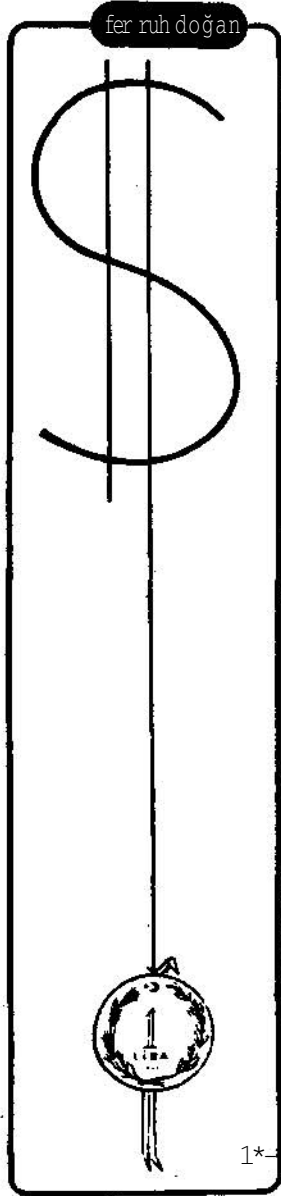
Devalüasyonun az gelişmiş ülkeler yönünden bütün bu olumsuz yanlarına rağmen, az gelişmiş ülkelerin gelişmiş kapitalist ülkelere çok daha yüksek oranlarda ve sık sık devalüasyona başvurdukları görülmektedir.

Emperyalist ülkeler az gelişmişlere göre ödemeler dengesinde daha az problemlerle karşılaşmakta ve dolayısıyla daha az ve düşük oranlarda devalüasyon yapmaktadırlar. Bunun çeşitli nedenleri vardır. Her şeyden önce sanayileşmiş ülke, kendi makina ve teçhizatını üretebilir, tecrübeli mühendis ve kalifiye işgücü arzına sahiptir. Bu avantaj, sanayileşmiş ülkelerin üretimlerini dünya pazarlarındaki talep değişmelerine kolayca uydurabilmelerini sağlar. Bunun yanında sanayileşmiş ülkeler, ihracat yoluyla elde ettikleri gelirler için bir veya birkaç mala bağlı değildirler.

Bir grup mal için piyasa talebinde meydana gelecek bir düşmenin emperyalist ülkelerin ödemeler dengesi üzerindeki etkisi sınırlı olacaktır. Az gelişmişlerin ise sanayi, tarım ve madencilik yapıları dışa bağımlı olduğundan ve bilhassa madencilik alanındaki ve tarımdaki üretimin gelişmiş kapitalist ülkeler ihtiyacına yönelik olması ve bu malların arzının kısa vadede dünya pazarlarındaki talep değişikliğine oranla artırılamaması yüzünden devalüasyon yoluyla bu malların fiyatlarının düşürülmesi emperyalist ülkelerin yararına olacaktır.

Emperyalist ülkelerin diğer bir avantajları da sigortacılık, bankacılık gibi hizmetlerden de gelir sağlamaları ve büyük ticari filolarına sahip olmalarıdır. ABD, İngiltere gibi emperyalist ülkelerin döviz kazançlarının en önemli kaynakları ülke dışı yatırımlar ve borç vermekten elde ettikleri faizler yoluyla ortaya çıkmaktadır. ABD ve İngiltere'nin döviz kazançlarının % 30 ile X 35 arasındaki payı, hizmetlerden sağlanmaktadır. Emperyalist-kapitalist sistemin içinde yer alan geri bıraktırılmış ülkelerin bazılarının dış ticaret dışında, ülke dışında çalışan işçilerin gönderdiği dövizlerle sağladığı gelir çalışılan ülkenin ekonomik şartlarına sıkı sıkıya bağlıdır ve bu nedenle istikrarlı değildir. Batı Almanya gibi emperyalist bir ülkenin karşılaştığı herhangi bir bunalımda işten ilk çıkarılan yabancı işçiler olmaktadır. Bu nedenle az gelişmiş ülkenin elde ettiği bu dövizler bu kategoriye alınmalıdır.

Az gelişmiş ülkeler, dış ticaret açıklarını kapatabilmek ve bir yerde iflası önleyebilmek için ihtiyaç duydukları döviz uluslararası mali kuruluşlar ve dış ülkelere borçlanma ile karşılama yoluna giderler. Borç alınan bu uluslararası kuruluşlar, emperyalist ülkelerin kontrolünde ve onların çıkarları doğrultusunda çalışmaktadır. Bu kuruluşlar ise verdikleri kredilerin ve faizlerin zamanında ödenmesini isterler. Üstelik ödemelerin verdikleri döviz cinsinden yapılmasını şart ko-

(Ekonomi S tika)

şarlar, tşin canalıcı noktası Uluslararası Para Fonu, Dünya Bankası vb. kuruluşların ve emperyalist ülkelerin, kredi veya borç verdikleri, az gelişmiş ülkelerin ekonomilerini kontrol etmeleridir. Az gelişmiş ülkelerin borç veren uluslararası mali kuruluşlara borçlarını ve faizlerini kırsıtlı bir zaman içinde ödeyebilmeleri hızlı bir sanayileşmeyle mümkündür. Ancak daha önce de belirtildiği gibi bu ülkelerin bağımsız bir şekilde sanayileşmeleri ve dünya pazarlarında emperyalist ülkelere rakip olmaları mümkün değildir. Böylece ödemeler

dengeinde açıklar yaratan şartlar, az gelişmiş ülkelerin, krizleri önlemek için uluslararası mali kuruluşlardan sağlanan imkanlarla daha da güçlenmiş olur ve az gelişmiş ülkeler kısır bir döngü içersine girer.

Esasta az gelişmiş ülkelerde yapılan devamlı devalüasyonlar, bu ülkelerin iç fiyat yapısını dış fiyat yapısına devamlı olarak ayarlamaları sonucunda meydana gelmektedir.

Yukarda sayılan nedenlerle devamlı dış ticaret açığı ile karşılaşan az gelişmiş ülkeler üzerinde bir de Uluslararası Para Fonu (IMF) nun baskısı mevcuttur. Uluslararası Para Fonu sayıları toplam oyların 3/4 ünü ellerinde bulunduran emperyalist ülkelerin hakiyetinde uluslararası mali bir kuruluştur. 2 Eylül 1975 yılında yapılan IMF toplantısında ülkelerin payları tekrar düzenlenmiştir. Ancak bu düzenleme petrol üreticisi ülkelerin lehine olmasına rağmen, emperyalist ülkelerin kontrolünü pek etkilememiştir. Bu kuruluş, ödeme güçlüğü çeken ülkeleri devalüasyon yapmaya zorlamakta, aksi halde bu ülkelere verdiği kredileri kesmekle tehdit etmektedir. Uluslararası Para Fonu bu yöndeki baskılarına gerekçe olarak ilgili ülkedeki fiyat istikrarının sağlanması gerekliliğini göstermektedir. Halbuki az gelişmiş ülkelerin yapacağı devalüasyonlar daha önce de belirtildiği gibi sonuçta enflasyonu yani hızlı fiyat artışlarını körükleyici olmaktadır, örneğin Türkiye'de Uluslararası Para Fonu'nunda tavsiyesiyle uygulanan 1970 devalüasyonundan sonra fiyat artışları 51 30'a ulaşmıştır.

Açıkça görülüyor ki Uluslararası Para Fonu'nun niteliği ve az gelişmiş bir ülkede yapılacak devalüasyonun emperyalist ülkelere sağladığı yararlar gözönüne alındığında bu kuruluşun az gelişmiş ülkelerde sömürü düzeninin devamı için kullanıldığı açığa çıkmaktadır.

Emperyalist-kapitalist sistem içerisinde geri bıraktırmış bir ülke olan Türkiye'nin dış ticaret yapısı diğer geri bı-

raktırmış ülkelerinkinden pek farklı bir durum göstermemektedir. Dolayısıyla yukarıda genel olarak az gelişmiş ülkeler için sıraladığımız sorunlar Türkiye'nin bugüne dek yaptığı devalüasyonların temel nedenlerini oluşturmaktadır. Türkiye'de 1971 yılına kadar 3 büyük devalüasyon yapılmıştır. Bunlar 1946, 1958 ve 1970 devalüasyonlarıdır. Bu arada gerek 1958, gerek 1970 devalüasyonları Uluslararası Para Fonu'nun çalışmaları ve isteği doğrultusunda yapılmıştır.

1971 yılından sonra paralarını dalgalanmaya bırakmış Avrupa memleketlerinin paralarına göre % 2-% 5 arasında değişen devalüasyon ve revalüasyonlar yapılmıştır. Bu ayarlamalar sonucunda Türk parası (1975'te) Mark itibariyle, Amerikan dolarına göre % 6,7 ve İngiliz Sterlinine göre % 8,2 oranında değer kazanmış, Alman markına göre Z 45,5, tsviçre frankına göre Z 61,8 ve Fransız frankına göre % 21,6 oranında değer kaybetmiştir.

Son verilere göre, Türkiye'deki enflasyon yüzde 30'luk seviyesini sürdürmektedir. Parasal görünüm kritik bir safhaya girmiş ve paranın dolanımı yıllık olarak % 39'luk bir oranda artışını devam ettirmiştir. GSMH (Gayrisafi Milli Hasıla) yıllık olarak % 7,5 oranında artarken dış ticaret açığı beş katı bir nisbette çoğalmaktadır. Döviz rezervleri ise Eylül 1974'den bu yana % 20'den fazla düşüş kaydetmiştir. (Veriler International Reports'un 18 Nisan 1975 tarihli sayısından alınmıştır.)

Bu göstergelerin ortaya koyduğu gerçek, Türkiye'nin tehlikeli bir yol kavşağına gelmiş olduğudur. Tüm emperyalist-kapitalist sistemin içinde bulunduğu bunalım içinde çıkmazlarla bocalıyan Türkiye ekonomisinin sorunları hiçbir şekilde devalüasyon gibi kısa vadeli tedbirlerle halledilemez. Sorunlar yapısal ve emperyalist-kapitalist sistemde ve kapitalist düzen içinde ne yapılırsa yapılsın kitlelerin ihtiyaçlarını karşılama olanağı yoktur.

(Tüm İktisatçılar Birliği Bülteni, Kasım 1975)

ele kfl r il «m Ü jte pl i |şğ|;

Dergiye basılmak üzere gönderilecek yazıların Kasım 1974 sayımızla verilen ekteki koşullara uygun olması gerekir. Yayın Kurulu yazılarda gerekli gördüğü değişiklikleri yapabilir. Dergimize gönderilen yazılar basılsın ya da basılmasın geri verilmez. Yazı ve ilanlardaki fikirler yazarlarına aittir; Odayı ve Dergiyi sorumlu kılmaz. Dergide basılan yazılar kaynak göstererek aktarılabilir.

Yazı ücretleri (daha önce yayımlanmış yazılara ücret ödenmez)

-Dergi sayfası başına-
Telif yazı 80 TL
Çeviri yazı 60 TL

İlan Tarifesi

Ön iç kapak	1350 TL
Tam iç sayfa	1000 TL
Yarım iç sayfa	500 TL
Arka iç kapak	1250 TL
Arka dış kapak	2000 TL
Küçük ilan (cm.sütun)	50 TL

Föy Tarifesi

1. yaprak	1200 TL
2. Mî sonraki her yaprak	500 TL

Bu fiyatlar, basılmış olarak verilen föyler için geçerlidir. Basım da dergimize ait olursa, kağıt ve film maliyeti ücrete eklenir. Bu halde, istenen baskı ve kağıt kalitesinin de bildirilmesi gerekir.

Renkli ilanlarda her renk için; kapakta 550 TL, iç sayfada 500 TL renk farkı alınır. İlanlara ait film ve tertip masrafları ilan sahibine aittir.

Elektrik Mühendisliği Dergisi
Elektrik Mühendisleri Odası
Üyelerine ücretsiz gönderilir.

Sayısı 10, yıllık abonesi 120 (elektrik mühendisliği öğrencileri için 35) TL'dir.

ÜÇEROFSET Ankara -1975

ELEKTRİK MÜHENDİSLERİ ODASI TEMSİLCİLİKLERİ

<i>Adana</i> Çukurova Elektrik A.Ş.	Sefa Kurdak	<i>Eskişehir</i> Yunus Emre Cad., No 67	İsmet Erorta	<i>Malatya</i> Mazıcı İşhanı, Kat 2, No 204	Hasan Baran
<i>Antalya</i> Hv.Meyd.İnş.Bölge Md.lüğü, PK.A8	Durmuş Arı	<i>Gaziantep</i> Hürriyet Cad., Kamil Afat İşhanı, Kat 3	Ali Ercan	<i>Muğla</i> İller Bankası Başmühendisi	Şakir ülkü
<i>Balikesir</i> PK. 201	Şahin Şen	<i>İçel</i> Elektrik İşletmesi Müdürü	Ali öztürk	<i>Nevşehir</i> Şehir Palas Oteli	Şahin Yurtbeğendi
<i>Bitlis</i> Tekel Tütün Fabrikası	Hasan Dalkıran	<i>İzmit</i> Belediye Elektrik İşletmesi	Sait Bülbül	<i>Niğde</i> Aşağı Kayabaşı Mah., Kuyulu Çıkmazı, No 5	Mustafa Karadal
<i>Burdur</i> Uzun Çarşı, No.46	İrfan Bilgin	<i>K.Maraş</i> Hükümet Cad., No 11	A.Haşim Tekçiçek	<i>Rize</i> TEK Köy Elektrifikasyonu Başmühendisliği	Halil Sağol
<i>Bursa</i> TEK 3.Bölge Müdürlüğü	Necmettin Çamlı	<i>Karabük</i> Bayır Mah., Fevzi Çakmak Cad., No 18/C	Ömer Çolakoğlu	<i>Sakarya</i> TEK 4. Bölge Başmühendisliği	Faruk Aloğlu
<i>Çorum</i> Şehir İş Hanı, No.4, Kat.1	Ahmet Kaynar	<i>Kastamonu</i> Belediye Cad., No 46/A	Fehmi Tuncel	<i>Samsun</i> TEK Köy Elektrifikasyonu 13. Bölge Müdürlüğü	A.Sefa Utkür
<i>Denizli</i> İller Bankası Başmühendisliği	Abdullah Şavklı	<i>Kayseri</i> TEK İş. ve Bkm. Başmüh. PK.9	Yetkin önem	<i>Sinop</i> Boeing Serv. Inc. Radar	Muzaffer Sarılar
<i>Diyarbakır</i> TEK Bölge Başmühendisi	Burhan Elçioğlu	<i>Konya</i> TEK Köy Elektrifikasyonu 15. Bölge Müdürlüğü	Birol Adalığ	<i>Trabzon</i> İller Bankası 9.Böl.Md.lüğü	Kemal Kazmaz
<i>Elazığ</i> Yapı İşleri 10.Bölge Md.lüğü	Kenan Elmasulu	<i>Kütahya</i> Yapı İşleri 4.Bölge Müdürlüğü	Rüştü Kaytancı	<i>Urfa</i> Belediye ESO İşletmesi	Mahmut Tellalbaş
				<i>Zonguldak</i> KBA Şebeke Md., 2.Bölge Çatalağzı Başmühendisliği	İbrahim Tatbul